

จิตเป็นธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ เราจะฟังธรรมนะ การฟังธรรมเป็นเรื่องที่แสนยาก แต่ถ้าเป็นทางโลกเราฟังกันทุกวัน ไม่ต้องฟังเสียงนั้นก็เข้ามาเอง เพราะโลกเดี๋ยวนี้เขาจะส่งเสียงไปถึงบ้านเลย เขาจะประชาสัมพันธ์ เห็นไหม เรื่องของโลก เริ่มว่าเรื่องของโลก ถ้าเป็นธรรม เรื่องของโลกคือเรื่องของร่างกาย เรื่องของธรรมคือเรื่องของจิตใจ จิตใจเป็นธรรม

แต่ถ้าเรื่องของโลกเกิดมาเป็นอย่างนั้น เราเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นวัตถุ ร่างกายนี้เป็นวัตถุ เป็นเรื่องโลกๆ เลย ถ้าเราเกิดมาเป็นเรื่องของโลก แล้วโลกเขาก็อยู่ที่กรรม คนเกิดมามีบุญกุศล ถ้าถือศีล คนจะมั่งมีศรีสุข คนจะร่ำรวยได้สละทานไว้ คนจะมีรูปงามได้รักษาศีลไว้ คนจะมีปัญญาได้เคยภาวนาไว้ นี่คนมีปัญญา

ถ้ามีปัญญาเราจะเท่าทันกับเรื่องของกระแสโลกนะ เราจะไม่เป็นไปกับเขาหรอก ถ้าเราเป็นไปกับเขา เรื่องของร่างกายเป็นเรื่องของโลก ถ้าเรื่องของโลก เรื่องกรรมพันธุ์ เรื่องของร่างกาย ถ้าเราไม่พอใจ เราไม่พอใจต่างๆ เราก็ต้องไปหาเขาเพื่อจะทำให้ถูกใจ เรื่องของโลก โลกนะ วัตถุนี้เรื่องของร่างกาย แต่เรื่องของใจเป็นเรื่องของธรรม ถ้าเป็นเรื่องของใจเป็นเรื่องของธรรม

ถ้าเป็นธรรม เป็นธรรมทำไมคนคิดกันอย่างนั้นล่ะ เป็นธรรมทำไมคนเรามีแต่ความทุกข์ล่ะ เรื่องของธรรม เรื่องของธรรมเราเข้าใจกันเองว่าเป็นธรรม นี่เป็นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้นนะ แม้แต่ปฏิบัติธรรมก็ปฏิบัติโดยโลก เราศึกษามาว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม เรื่องโลกทั้งนั้นเลย

ถ้าสิ่งนี้เป็นธรรมนะ สัตว์มันก็เป็นธรรมได้ สัตว์มันมีคุณงามความดีของมันนะ สัตว์มันเลี้ยงลูกของมัน มันช่วยเหลือเจือจานกัน สัตว์มันช่วยเหลือเจือจานกัน เวลาสุนัข เวลามันกัดกัน

มันช่วยกันนะ เป็นธรรมใหม่ สัตว์มันก็เป็นธรรม มันทำความดีได้ มันรักพวกรักพ้องมัน มัน
 เป็นไปของมัน

นี่ก็เหมือนกัน เราเป็นคนที่ว่าเราศึกษาธรรม ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม ปฏิบัติก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม
 มันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้นนะ มันเป็นเรื่องของโลกใจ ถ้าเรามองเรื่องของโลก มันมองได้เป็น ๒
 ประเด็น เรื่องของโลกคือเรื่องของวัตถุ ถ้าวิทยาศาสตร์ก็พิสูจน์กันเรื่องโลกๆ

ชีวิตนี้เกิดมาจากไหน เวลาเกิดมานี้ชีวิตนี้เกิดมาจากไหน ตายแล้วไปไหน?

เขาพิสูจน์กันไม่ได้นะ เขาพิสูจน์กันไม่ได้หรอก เขาพยายามจะพิสูจน์ พยายามค้นคว้ากัน
 แต่เขาค้นคว้าไม่ได้ เพราะอะไร เพราะเขาเอาเรื่องของความโลภ เรื่องของโลกใจ โลภ เรื่องของ
 โลภ เอามาจากธรรม มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นวิบาก เรื่อง
 ของกรรมมันเป็นวิบากนะ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้เราเกิดแล้ว เราเกิดแล้วเป็นวิบาก คนทำดีมาก็มี ทำชั่วมาก็มี แล้วมี
 จิตใจคนหนึ่งทำดีทำชั่วในจิตใจดวงเดียวกันก็มี เพราะเกิดมาในชีวิตนี้ขณะเกิด เกิดก็ทุกข์จน
 เชิญใจ แต่เป็นคนดีก็ได้ มามีดีไปสว่าง มาสว่างไปมืด เกิดมาร่ำรวยกับเกิดมาในครอบครัวตระกูล
 ที่ดี แต่ก็รักษาสมบัติของพ่อแม่ไว้ไม่ได้ นี่มันก็หมุนไปตามแต่กรรม

สิ่งที่ตามแต่กรรมเพราะเป็นวิบาก วิบากพาเราเกิดมาแล้ว ถ้าเราเกิดมาแล้ว แล้วหัวใจละ
 สิ่งนี้มันเป็นวิบาก แต่ใจมันพัฒนาได้ไง เวลาเราเกิดมาทุกข์จนเชิญใจ แต่เรามีประสบการณ์ชีวิต
 ชีวิตนี้มีคุณค่านะ เพราะอะไร เพราะมันเป็นประสบการณ์ของเรา ถ้าเรามีประสบการณ์ของชีวิต นี้
 เป็นธรรม

ถ้าเป็นธรรมเป็นตรงนี้ เป็นตรงที่เรารู้จักชีวิตของเรา แล้วเราไม่ปล่อยชีวิตเราไหลไป
 ตามกระแสโลก

โลกจากภายนอก โลกจากภายใน เขาว่าเรื่องของโลกๆ กับเรื่องโลกทัศน์ เรื่องของโลกๆ
 คือความเป็นไปของโลก โลกเขาต้องช่วยเหลือเอื้อกัน คนที่มีคุณธรรม คนที่มีศีลธรรมเขาจะ
 ช่วยเหลือ เขาเป็นคนที่มีความศีลธรรม ถ้ามีความศีลธรรมที่ไหนที่นั่นก็มีความร่มเย็นเป็นสุข

ถ้าหัวใจมันเบียดเบียนกันล่ะ ทำไมต้องหัวใจเป็นธรรม ทำไมมันคิดได้ ทำลายกันได้ขนาดนั้น คูลี เวลาเขาเอารัดเอาเปรียบกัน เขาทำลายนะ เขาโกงกัน เขาทำลายกัน เขากลั่นแก่งกัน นี่มันมาจากไหนล่ะ นี่มันเรื่องการความคิดมันมาจากไหน แต่ถ้าเป็นทางโลกเขาว่าความคิดเขามาจากสมอง ความคิดก็เป็นจิตนิสัย แต่ถ้าความคิดมาจากกิเลสล่ะ มาจากหัวใจล่ะ ใจยังไม่เป็นธรรม

เราว่าร่างกายนี้เป็นโลก แต่หัวใจเป็นธรรม นี่หัวใจเป็นธรรม ธรรมของกิเลส กิเลสเอาธรรมมาแอบอ้าง เวลาแอบอ้าง ปฏิบัติก็ปฏิบัติโดยกิเลส เอากิเลสออกหน้าไง นี่สวมรอย เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสวมรอยนะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมา เวลาออกประพฤติปฏิบัติ ไปอยู่กับอาภารดาบส ไปอยู่กับเจ้าลัทธิต่างๆ นี่ไปศึกษากับใคร คนที่เป็นเด็กดี เด็กคนดีคนที่มีนิสัยวาสนา ไปอยู่ที่ไหนคนก็รัก เพราะอะไร เพราะเอาจริงเอาจัง มันเป็นจิตนิสัยนะ

คนเรานี้ถ้าเป็นคนจริง ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย ในร้อยคน พันคนจะมีคนจริงอยู่คนหนึ่ง ในพันคนแสนคนจะมีคนกล้าอยู่คนหนึ่ง แล้วคนที่เขาเอาตัวรอดได้ในล้านๆ คนมีสักคนหนึ่งไหม? มันไม่มีไง

สิ่งนี้ทุกคนก็ว่าเป็นคนกล้า ทุกคนว่าเป็นคนจริง จริงโดยกิเลสมันสวมรอย ถ้าจริงโดยกิเลสมันจะทำให้เราเองมีแต่ความทุกข์ใจ มีด ถ้าสิ่งใดมันกล้าเกินไป มันพันโดนขอนไม้ มันโดนใช้ประโยชน์นะ มันเอง ตัวมันเองจะบิ่น ตัวมันเองจะไม่เป็นประโยชน์

แต่ถ้ามันเป็นความพอดี ถ้าเป็นธรรม เริ่มประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นเราจะต้องเอาตัวเราให้ได้ก่อน เริ่มต้นเราต้องรู้จักตัวเราเองก่อน รู้จักตัวเราเองนะ เวลาพระบวชใหม่ออกประพฤติปฏิบัติ สับสนไปหมดเลย เพราะอะไร เพราะมันเป็นความลัษณะสังขย คนไม่เคยไง เหมือนคนสมัครงาน ได้หน้าที่ใหม่ เข้าไปในการทำงานนั้น ใหม่ๆ ที่ศึกษานะ เวลาจะบวชพระนี่ ต้องมาเป็นปะขาวก่อน ต้องศึกษาก่อน

เหมือนกับเรา เราไปวัดไปวากัน เราว่าเราเป็นคนชินวัด คุ่นเคยกับวัด ไม่รู้เรื่องของพระหรือ เพราะอะไร เพราะไปอยู่ในวัด แต่ก็อยู่ในขอบเขตของฆราวาส แต่ถ้าขณะเป็นปะขาวศึกษา เพื่อจะบวชก็ยังไม่เข้าใจนะ พอบวชเข้าไปแล้วยิ่งงงใหญ่เลย เพราะอะไร เพราะกิเลสในหัวใจนะ

ถ้าคนมีบุญ เวลาบวชแล้วนี่อัมบุญ อัมบุญจะมีความสุขอยู่พักหนึ่ง แต่อัมบุญขนาดไหนนะ เพราะอะไร เพราะใจยังไม่เป็นธรรม ถ้าใจยังไม่เป็นธรรมนี่กิเลสในหัวใจมันมี อัมบุญก็ทำอะไรก็ราบรื่น แต่เวลากิเลสมันตื่นขึ้นมาจากในหัวใจนะ มันจะทำให้เราลึกลงสย ทำอะไรก็ผิดไปหมด แล้วยังวินัยยังข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา จนทอดอาลัยนะ จะไปตั้งสอนใครได้ ธรรมขนาดนี้ใครจะรู้ได้ นี่เพราะอะไร เพราะมันละเอียดอ่อนมาก กว่าเราจะเอาอำนาจเอากิเลส เอาความบั่น เอาความกล้าหาญ เอาความแข็งข้อของกิเลสให้มันอยู่ในอำนาจของเรา อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ว่าสาหัสสากรรจ์อยู่แล้วนะ

แล้วกว่ามันจะเกิดปัญญา เวลาเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราก่อน แล้วเราจะเกิดปัญญาเข้าไปชำระล้างนี้ สิ่งนี้มันหนักหนาสาหัสสากรรจ์ขนาดไหน จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทอดธุระ ทอดธุระเลยว่าจะสอนใครได้อย่างไร ทั้งๆ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ จะมารื้อสัตว์ชนสัตว์นะ คนมีความพร้อมใจ เหมือนเรานี้เรามีเสบียงพร้อมเลย เราเตรียมตัวตลอดเวลาว่าเราจะเป็นคนตั้งสอน เราต้องฝึกฝนมาใช้ใหม่

นี่ก็เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเตรียมตัวมาพร้อมนะ พอมาจะชาติสุดท้ายเป็นพระเวสสันดร สละหมดเลย สละลูก สละเมีย สละสมบัติ สละทุกอย่างเลย สละมาเพื่ออะไร? เพื่อโพธิญาณ ชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ แล้วเวลามาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สิ่งนี้พร้อมมา แต่เวลาตรัสรู้ขึ้นมาแล้วก็ยังทอดอาลัยนะ ทอดอาลัยเพราะมันเหมือนกับจะสุคติเสีย

เหมือนเรานะ คุณติ เราเป็นมนุษย์ เราว่าเรามีคุณธรรม ถ้าคุณธรรมที่เราสวมรอยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็เหมือนสัตว์ สัตว์มันก็มีคุณธรรมของมัน สัตว์มันก็รักหมู่มากพวกเหมือนกัน มันก็จุนเจือกัน คุณกสิ เวลามันพักใจมา มันต้องไปหาอาหารมา แล้วมาป้อนลูกของมัน นี่มันก็มีความรัก มันก็มีความผูกพัน

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราศึกษาธรรม เราก็คิดว่าจะปฏิบัติธรรม มันก็ไปเอาสวมรอยไป เอากิเลสสวมรอย มันเป็นเรื่องการถือปี่มา มันเป็นการศึกษามา กิเลสเต็มหัวใจ ถ้ากิเลสเต็มหัวใจนะ สิ่งนี้มันจะขัดเกลากิเลสใหม่ ถ้าอย่างมาคนมีนิสัยมีศรัทธา มันก็ทำให้เราเชื่อ เชื่ออยู่พักหนึ่งไง แล้วเวลากิเลสมันตื่นขึ้นมา มันเริ่มลึกลงสยเพราะอะไร

เพราะเหมือนกับเรา มือเรานี้เราล้างสะอาดแล้ว พอมือเราล้างสะอาดแล้ว เดี่ยวพอล้างเราไม่ล้างมือต่อไป ในมือเรานั้นก็ต้องมีเหงื่อออกมา มีความสกปรกออกมา มันก็ต้องมีกลิ่นออกมา แล้วพอมาคมนะ ของเหม็นนะชอบดม อะไรที่มันเหม็นนะ คมแล้วคมอีก คมแล้วคมอีกเลย

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจ เวลามันศรัทธามีความเชื่อ มันก็เหมือนเอาใจของเราไว้พักหนึ่ง แล้วเวลากิเลสมันตื่นขึ้นมา มันเหม็นก็คม พอคมขึ้นมาก็เหม็น ยิ่งคมก็ยิ่งเหม็น พอยิ่งเหม็นก็ยิ่งสงสัย ยิ่งสงสัยมันก็เคล็ดเปิดเปิงเลย นี่เวลากิเลสมันสวมรอย มันสวมรอยอย่างนี้ เราถึงปฏิบัติแล้วไม่ เป็นความจริงใจ ถ้าไม่ เป็นความจริง เวลาประพฤติปฏิบัติเราต้องเข้มแข็ง เราเข้มแข็งเพราะอะไร เวลาศรัทธา ต้องมีศรัทธา ถ้าไม่มีศรัทธานะ เราจะไม่มี ความมูมานะเลย

คูสิ เวลาเด็กหรือคนที่อ่อนแอ มันจะเรียกร้องตามแต่มันประชดสังคมนะ สังคมเป็น อย่างนั้น ทำลายเขาอย่างนี้ แล้วไม่พอใจสังคม ไม่พอใจสิ่งต่างๆ ทั้งนั้นเลย นี่ก็เหมือนกัน เวลาใจมันอ่อนแอใจ เวลามันประพฤติปฏิบัติ เราก็กทำแล้ว ทำไมไม่สมกับที่ว่าเราลงทุนลงแรงขนาดนี้เลย นี่เรียกร้องกันมากนะ ทำบุญกุศลมหาศาลเลย ทำไมมีแต่ความทุกข์?

มันเรื่องของ การจินตนาการนะ เรื่องของกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันไม่เคยพอหรืออก เวลาเราทำขนาดนี้ เราทำว่าเป็นคุณงามความดีของเรา แล้วเราคูสิ เวลาพระโพธิสัตว์ สละชีวิต สละทุกอย่างมา สละมาเพื่ออะไร สละทั้งชีวิตนะ สละชีวิตขนาดนั้น เขาสละมาเพื่อใครล่ะ? ก็สละมาเพื่อหัวใจ เพื่อจิตนิสัย

เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาสละชีวิตมาเพื่อให้คนอื่นมีชีวิตอยู่ เวลาเป็นหัวหน้าสัตว์ก็สละทุกอย่างเลย นี่ทำมาเพื่อใคร? ก็ทำมาเพื่อหัวใจมันเข้มแข็งขึ้นมา เพื่อมีอำนาจวาสนาขึ้นมา แล้วเราทำของเรา เราทำของเรานั้นก็เป็นความดีในหัวใจของเรา แล้วเราไปเรียกร้องเอาอะไร

ธรรมจริงๆ คือความเสียสละ คือความสุขใจ คือความพอใจ

แต่กิเลสในหัวใจนะ มันคอดกนะ เวลาเราทุกข์เรายาก มันเป็นความทุกข์ยากในหัวใจของเรา ชีวิตนี้อีกยาวไกล เหมือนกับคนเดินในทะเลทรายแล้วล้มลง แล้วมองไปข้างหน้ายังต้องไปอีก เวลาจิตมันเป็นอย่างนั้นนะ เวลาเราจนตรอกใจ เวลาปฏิบัติไปแล้วไม่ได้สมใจของเรา

ปฏิบัติมาขนาดนี้แล้วไม่ได้ผล...มันไม่ได้ผล ไม่ได้ความพอใจ เพราะไม่ได้ย้อนกลับมาใน เวลาเราเอาหัวชนฝา แล้วเราก็จะดันให้ทะลุไปให้ได้ มันไปไม่ได้หรอก เพราะอะไร เพราะมันเป็น วัตถุ แล้วมันเป็นของที่แข็งแรงด้วย

แต่ถ้าเราย้อนกลับมาละ เราย้อนกลับมา เราบกพร่องอะไร ศีลของเราดีไหม สติของเราดี ใหม ความเป็นไปของเราดีไหม นี่ถ้ามีการถอยก้าวหนึ่ง มันอาจจะเดินไปข้างหน้าได้ ๓ ก้าว ๔ ก้าวก็ได้ แต่เราไม่ถอยเลย ไม่ถอยเพราะกิเลสมันหลอก เราเอาหัวชนฝาไว้ แล้วว่าต้องดันไปให้ได้ ต้องดันไปให้ได้ นี่ไม่มีปัญญาไง ถ้ามีปัญญามันจะย้อนกลับมาถึงเรา นี่ธรรม ธรรมอย่างนี้มันต้องมีในหัวใจของเรา

ถ้ามันไม่มีธรรมของเรา กิเลสมันพาประพฤติปฏิบัติ ปฏิบัติโดยโลกใจ ถ้าโลกมันต้องเอา หัวชนฝาไป นี่ค้นหาความทะยานอยาก ถ้าถอยก็ถอยไม่ได้ ถอยมันเป็นการท้อถอย แต่ถ้ากิเลสมัน พาออกนอกกลุ่มนอกทางนะ สิ่งนี้พอใจนะ เพราะอะไร เพราะมีสติไง เพราะเรารู้จักว่าเราเอาหัวชน ฝา สิ่งที่เราเอาหัวชนฝา เอาหัวชนภูเขานี้หัวแตกแน่นอน แล้วมันจะเป็นประโยชน์อะไรกับเราไหม

แต่ถ้าเราถอยออกมา แล้วเราพิจารณาของเรา ว่าเราประพฤติปฏิบัตินี้สมจริงไหม ถ้า สมจริง มันไม่ปฏิบัติโดยกิเลสใจ

ถ้าปฏิบัติโดยกิเลส เห็นใหม่ เราต้องการธรรม ถ้าเรายังไม่ได้ธรรมขึ้นมาในหัวใจของเรา มันเป็นการศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยโลก แล้วก็จินตนาการโดยโลก เหมือนพระบวชใหม่ หันซ้าย หันขวานะ จะประพฤติปฏิบัติผิดไปหมด จะทำอะไรก็ผิดไปหมด แต่ถ้าเราไม่เกร็งนะ สิ่งใดที่เราไม่เข้าใจ ไม่มีเจตนา แล้วเราก็กศึกษาของเราไป เพื่ออะไร? เพื่อเป็น ข้อวัตร เพื่อเป็นปฏิบัติ

รถ ถ้ามีถนนหนทาง มันจะเป็นประโยชน์นะ รถนนะ ถ้าไม่มีถนนหนทาง เราจอดไว้ในที่ จอด จอดรถที่จอดของเรา มันจะออกไปถนนไม่ได้หรอก เพราะมันไปไม่ได้ มันสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นปฏิปทาเครื่องดำเนิน มันเป็นสิ่งที่จะทำให้เราพัฒนา จิตของเรา พัฒนาเข้ามาหาธรรมของเรา จิตของเรา ใจของเรา จะหาความสุขจากเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้าบอกว่า “ความสุขในโลกนี้นะ ไม่เท่ากับจิตสงบ” ถ้าจิตของเรามีการผ่อนคลาย มีความสงบของเรา ความสุขมันอยู่ที่นี้

โลก เกิดมาโดยเป็นมนุษย์ สิ่งที่เป็นมนุษย์มีร่างกาย นี้อยู่กับโลกเขา มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งเครื่องอาศัย เราเกิดมาให้อ่านาจวาสนา สิ่งนั้นจะสมบูรณ์ สิ่งนั้นจะมีความเป็นไป เราไม่ต้องไปตื่นเต็น้อย่างนั้น หน้าทีการงานก็เป็นหน้าทีการงานของเราไป เราจะไม่ให้ตัดหาความทะยานอยากดังให้ไปอนาคต เพราะมันเป็นจินตนาการไปอนาคต แล้วก็ไปกว้านเอาความทุกข์มาทับถมตัวเอง สิ่งนั้นเป็นเรื่องของโลก

ถ้าเรื่องของธรรมละ เรื่องของธรรมเราประพฤติปฏิบัติโดยธรรมให้เป็นสัจจะความจริง ถ้ามันโดยธรรม ศรัทธาความเชื่อแล้วฝึกฝน

สิ่งที่ฝึกฝนนะ สัตว์ แม้แต่ช้างเขายังฝึกฝนแล้วเอามาใช้งานนะ สิ่งต่างๆ สิ่งที่มีชีวิตฝึกฝนได้ แต่ถ้าเป็นวัตถุ เป็นวัตถุเครื่องยนต์กลไก มันที่เป็นปัญญาของคน ถ้าปัญญาของเขาทดสอบทดลองแล้วกำลังพอใช้อย่างนั้น มันก็มาเป็นเครื่องทุ่นแรง สิ่งเครื่องทุ่นแรงมันเป็นวัตถุ มันต้องใช้พลังงาน ถ้าไม่มีพลังงาน สิ่งนั้นก็เป็นเศษเหล็ก ถ้ามีพลังงาน สิ่งนั้นก็เป็นแรงงานประถม แล้วจะเข้าไปกับเครื่องยนต์กลไกถึงใจจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา สิ่งนั้นเป็นเรื่องของโลก นี่ปัญญาโลกๆ มันใช้ประโยชน์ได้อย่างนั้น

แต่เวลาย้อนกลับมาในหัวใจของเรา ทำไมมันเอาใจของเราไว้ไม่ได้ละ นี้กลไกของจิตมันก็ต้องมีสิ่งทีกระทบ มีสิ่งทีมันมีเชื่อของมัน คืออวิชา คนเกิดมา เราบอกว่าใจเป็นธรรม ถ้าใจเป็นธรรม สิ่งทีใจเป็นธรรม ใจทีมีคุณธรรม เขาจะคิดถึงคุณงามความดี เขาจะเกิดมาเพื่อสร้างสมบุญญาธิการของเขา เขาจะคิดแต่ในสิ่งทีดีๆ

แต่ใจทีเป็นกิเลส เกิดมาในตระกูลมั่งมีขนาดไหนก็ทำลายในตระกูลนั้น จะทำลาย ทำลายไปตลอดเลย คิดแต่สิ่งทีเห็นแก่ตัว คิดแต่สิ่งทีว่าเบียดเบียนคนอื่น อย่างนี้เป็นธรรมหรือ ถ้าอย่างนี้เป็นธรรม...ใจเป็นธรรมไหม? ใจยังไม่เป็นธรรม เพราะในใจมันมีอวิชา

อวิชาคือสิ่งทีว่ามันเป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากทีปกคลุมใจอยู่ อวิชานะ อวิชา ถ้าเราตีความโดยกิเลส อวิชาคือสิ่งทีไม่รู้ มันไม่รู้อะไร มันรู้ไปหมดเลย “รู้” เอาธรรมขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสวมรอยด้วย สวมรอยว่าสิ่งนี้ฉันมีธรรมใจ ใส่หน้ากาก สังกมเขา ใส่หน้ากากกัน สิ่งนี้เป็นธรรม เป็นธรรม

มันเป็นธรรม มันต้องก็เป็นธรรมกับเรา เรารู้ตัวเราเองว่าเราทุจริตไหม เราคิดเบียดเบียนเขาไหม ถ้าเราคิดเบียดเบียนเขา แล้วมันเบียดเบียนตน เบียดเบียนตนมันเบียดเบียนเราแล้ว ถ้าเบียดเบียนแล้วมันจะเบียดเบียนผู้อื่นไหม? มันก็เบียดเบียนผู้อื่นออกไป สิ่งนี้เป็นธรรมไหม

“ใจ” ถ้าว่าใจเป็นธรรม ต้องมีการประพฤติปฏิบัติ ต้องมีการฝึกฝนขึ้นมาให้เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมนะ คิดในแง่ดีๆ คิดในสิ่งที่ดี เห็นใหม่ เป็นสัมมา สัมมาคือความถูกต้อง คือความดีงาม ถ้าได้ฝึกฝนอย่างนี้

ถ้าถือศีลด้วยความถูกต้อง ถ้ามีศีล “ศีล สมาธิ ปัญญา”

ถ้าศีลมันไม่มี ศีลไม่มีเพราะอะไร เพราะมันไม่ปกติ จิตมันไม่ปกติ จิตมันเป็นมโนกรรม จิตมันเบียดเบียนตนเองก่อน แล้วเวลาเป็นนักปฏิบัตินี้ก็หลอกตัวเอง ถ้าหลอกตัวเอง นิเวศธรรม สิ่งที่เป็นนิเวศธรรมเพราะอะไร เพราะความลับไม่มีในโลกนะ เพราะเราเป็นคนคิด เราเป็นคนรู้ จิตใจอย่างนี้คิดอย่างนี้ ไม่สมควรเลย สิ่งที่ไม่สมควร แล้วเราจะชำระล้างสิ่งนี้ มันละเอียดใจ

ถ้าสิ่งที่เรากระทบกระทั่งกันจากภายนอก เราขอโทษ เราอภัยให้กัน สิ่งนั้นมันยังปล่อยวางได้ แต่ขณะที่ความเป็นละเอียด เพราะจิตมันคิดขึ้นมา พอคิดขึ้นมา คิดเบียดเบียนเรา คิดจะเบียดเบียนผู้อื่นมันเบียดเบียนเราแล้ว แล้วเบียดเบียนเราแล้ววิชามันก็ให้อภัยตัวเองไม่เป็น มันก็ปล่อยวางไม่ได้ มันก็เกิดนิเวศ นิเวศมันก็หมุนไป หมุนไปมันก็เป็นไฟ ไฟมันก็เผา

เวลากิเลสมันตื่นขึ้นมาว่า ใจเป็นธรรมใจ นี้ศึกษาธรรม กดไว้ กดไว้ นะ ว่าสิ่งนี้เป็นคุณธรรม ใส่หน้ากากไว้ สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมาจากใจ เวลาสิ่งที่มีมันเป็นบาปอกุศลเวลาเกิดขึ้นมานี้หลบเลี่ยงไม่ได้ พอหลบเลี่ยงไม่ได้มันก็เกิดนิเวศ มันก็ปั่นป่วนในหัวใจ นี้ความสงบเกิดขึ้นมาไหม? ความสงบเกิดขึ้นมาไม่ได้เลย

เวลาประพฤติปฏิบัตินะ เราศึกษาธรรมกัน แล้วเอาสิ่งที่เป็นโลกๆ สิ่งในโลกๆคือการประชาสัมพันธ์ คือการหลอกหลวง การหลอกหลวงนะ เราไม่ใช่คนดีเลย แต่เราพยายามว่าเราเป็นคนดี เหมือนกับว่าที่เราทำบุญ เราทำบุญมาตลอดเลย ทำไมเราไม่ได้บุญ ทำไมเราไม่มีความสุขละ

ถ้าเป็นบุญมันมีความสุขสิ ความสุขเพราะอะไร เพราะเราสละทาน เราทำบุญกุศลไปแล้ว เราสบายใจ เรามีความสุข เรามีความสุขนะ เพราะอะไร เพราะกิเลสมันไม่ตื่น มันไม่ปลุกใจขึ้นมาให้ไปเบียดเบียนคนอื่น

แต่ถ้ามันเป็นเรื่องโลกๆ ละ นี่ทำบุญกุศล หวัง คาดหมายต่างๆ แล้วไม่ได้สมความหวัง นี่ไง ทำบุญไม่ได้บุญตรงนี้ไง ทำบุญแล้วไม่ได้บุญ เราสละไปแล้ว สละแล้วก็คาดหวัง คาดหวังสิ่งต่างๆ เข้ามามันก็ให้ความเร้าร้อนมากับใจ สละขนาดไหนก็ให้ความเร้าร้อนมากับใจ แล้วว่าสิ่งนี้เป็นบุญ

แล้วปฏิบัติแล้วทำไมมันไม่มีความสุขล่ะ ทำไมมันทุกข์มันร้อนล่ะ?

ก็ปฏิบัติโดยกิเลสไง กิเลสมันสวมรอยปฏิบัติ ยังไม่รู้ว่าปฏิบัติไง แล้วก็ใส่หน้าากว่าฉันมีความสุขนะ หน้าชื่นตาบานนะ ฉันมีความสุข ฉันมีความสุข

ไฟมันเผาอยู่ในใจมีความสุขมาจากไหน ถ้ามันเป็นธรรมโดยสัจจะความจริงนะ มันจะต้องมีสติ ต้องยับยั้งเราไว้ ขณะที่เป็นอย่างนี้ที่การงานที่เราออกมาทำหน้าที่การงานนั้น ขณะนั้นปัญญาต้องคิด เราต้องศึกษา เราต้องทำ เราต้องบริหารจัดการ ขณะที่ปล่อยมันปล่อยได้ มันปล่อยได้เพราะอะไร เพราะมันปล่อยวาง

แต่ถ้าเป็นกิเลสมันไม่ปล่อยวาง มันเอามาคิดอีก ไปอยู่ที่ไหนก็คิด เสร็จงานแล้วไปนอน มันยังเอาหินไปทับหน้าอกในที่นอนเลย ตื่นขึ้นมาแล้วก็แบกหินไปตลอดเวลา มันปล่อยไม่เป็นใจ มันปล่อยไม่ได้ มันปล่อยไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราต้องการ เราคิด เพราะกิเลสค้นหาความทะยานอยากมันตื่น กิเลสมันตื่นแล้วมันยึดมัน มันมัดใจของมันไว้ แต่ถ้าเป็นธรรม หน้าทีการงานเราก็ทำหน้าที่การงานของเรา

เวลาครูบาอาจารย์เราท่านออกตรวจวัด ท่านออกบริหารจัดการ ท่านก็ทำของท่าน ทำของท่าน สิ่งที่ทำ ใครทำผิดทำถูก พระองค์ไหนจัดการ บริหาร ทำงานผิดไหม ถ้าผิดก็ตีเตือน

ถ้าเป็นประโยชน์เราจะบอกจะสอน ถ้าไม่เป็นประโยชน์นะ ให้คนอื่นทำนะ คนอื่นทำ ให้คนอื่นจัดการให้เข้าที่เข้าทาง แล้วถ้าเขาไม่เห็น เขาจะได้คิดของเขาไป นี่เทคนิคการสอนนะ เทคนิคการสอน สอนว่าเขาควรหรือไม่ควร เขารู้หรือไม่รู้

ถ้าเขาไม่รู้ณะ ถ้าคนอื่นจัดการให้ สบาย คนอื่นจัดการให้ ตัวเองเป็นผู้ที่ทำความเสียหาย แล้วคนอื่นมาจัดการให้ยังว่าสบาย นี่ไม่คิดเลย ไม่คิดถึงธรรมในหัวใจใจ ถ้าจิตมันเป็นธรรมนะ มันจะเสียใจ มันจะรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นความผิดพลาด แล้วมันจะกลับเนื้อกลับตัว นี่ใจเป็นธรรมอย่างนี้

ถ้ามันกลับเนื้อกลับตัว มันกลับให้ว่าสิ่งนั้นเป็นความถูกต้อง นี่วุฒิภาวะของใจมันก็มันคงขึ้นมา ถ้ามันคงขึ้นมา นี่ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วถ้ามาทำความสงบของใจ มันก็จะเป็นอย่างปัจจุบัน มันก็จะเป็นความสงบของใจโดยปัจจุบัน เพราะอะไร เพราะมีสติใจ

น้ำ เราสาธกไปในที่แห้ง จะซึมหายไปตามตลอดเวลา นั่นเป็นน้ำนะ แต่ความรู้สึก จิตมันเป็นนามธรรม แล้วมันส่งออกไปตลอดเวลา เหมือนน้ำสาธกออกไปตลอดเวลา แล้วมันไม่เคยสะสมตัวมันเองขึ้นมาให้มันเป็นสัมมาสมาธิได้ สิ่งนั้นจะมีความสุขไหม

ถ้า น้ำ เรา รู้จักกักเก็บน้ำไว้ ถ้า น้ำ เรา รู้จักการกักเก็บน้ำ น้ำจะเป็นประโยชน์นะ ถ้าที่ไหนมีแหล่งน้ำ ที่นั่นจะมีชีวิต สมาธิถ้าเรา รู้จักกักเก็บไว้ด้วยสติ สิ่งที่ถูกเก็บด้วยสติ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นมา พอจิตมันสงบเข้ามา มันจะเห็นคุณประโยชน์ ฉะนั้นเพราะจิตสงบเราถึงมีความสุข

แต่เพราะเมื่อก่อนหน้านั้นปฏิบัติโดยกิเลส ปฏิบัติโดยกิเลส สิ่งนั้นว่าเป็นความสุข ว่ามันเป็นความสบายใจ มันสวมรอยมานะ พิจารณาแล้วปล่อยวางมีความสุขนะ นี่มันใส่หน้ากาก แล้วก็บอกสิ่งนี้เป็นความสุข นี่ใจไม่เป็นธรรม ว่ากายนี้เป็นโลก ใจเป็นธรรม แต่กิเลสมันสวมเขา กิเลสมันสวมรอยแล้วก็ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม... ไม่ได้เป็นธรรมเลย

สิ่งที่เป็นธรรมนะ นางวิสาขาเป็นพระโศดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ ขณะที่พระโศดาบันแล้วนะ นางวิสาขาจะไม่คิดสิ่งที่เห็นแก่ตัวเลย จะช่วยเหลือจะเจือจานคนอื่นมาตลอดเวลา ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจ ถ้าใจเป็นธรรมนะ มันจะมีคุณธรรม มันจะไม่คิดสิ่งที่เบียดเบียนคนอื่น ถึงคนอื่นเขาจะคิดผิด คิดถูกขนาดไหนมันจะไม่ไปตามเขาหรอก แล้วยิ่งถ้าหมู่คณะ ยิ่งถ้าเป็นสหธรรมิก มีความผิดพลาด มันจะเห็นใจนะ เพราะอะไร เพราะขณะที่จิตจิตมันมีสติใจ

เวลาเราเป็นปุถุชนนี่นะ เวลาความคิดเกิดขึ้นมานี้มันหักห้ามใจตัวไม่ได้ มันมีบ่วง บ่วงเครื่องล่อของมาร ไร รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงเครื่องล่อของมาร เราถึงไม่สามารถเอาความคิดของเราได้ ความคิดนะ ไม่สามารถยับยั้งความคิดของเราได้ เราถึงต้องไปตามความคิด ค้นหา

ความทะยานอยากมันพยายามหลุดลาก จูงจุมก จูงหัวใจนี้ ทุกข์ๆ ร้อนๆ เสรีฯหมองไปตลอดเวลา ทุกข์มาก เวลามารมันจุกกระชากลากจิตนี้ไป

ถ้ามีสติสัมปชัญญะ แล้วเราศึกษา เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติโดยธรรม ตั้งสติไว้ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิมันจะเห็นการเป็นไปของจิตว่า สิ่งนั้นไปกว้างเอาแต่ความเดือดร้อนมาให้กับตัวเอง ถ้าเป็นคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวาง จากปุถุชนมันจะเป็นกัลยาณปุถุชน

กัลยาณปุถุชน เพราะว่าการฝึกฝน จิตนี้ได้ฝึกฝนเหมือนสัตว์ สัตว์ถ้าฝึกฝนแล้วมันจะเป็นประโยชน์ สัตว์ที่ฝึกฝนได้แล้วจะใช้งานได้เป็นประโยชน์ กับหน้าที่การงานการที่เราจะใช้สอยนั้น นี่ก็เหมือนกัน จิตที่มันมีการฝึกฝนแล้ว ถ้ามีสติสัมปชัญญะ พุทโธ พุทโธ มันเห็นโทษใจ เห็นโทษของบ่วงของมาร ถ้าเห็นโทษของบ่วงของมารนี้ ความฝึกฝนบ่อยครั้งเข้ามามันจะมีสติสัมปชัญญะบ่อยครั้งเข้ามา จนปล่อยวางบ่วงของมาร

รูป รส กลิ่น เสียง ไม่ใช่ตัวทุกข์ ตัวทุกข์ตัวความฟุ้งซ่านเพราะจิตไปรับรู้เขา เสียงไม่เคยให้โทษใคร รูปต่างๆ ไม่เคยให้โทษใคร รูปที่มันเกิดขึ้นมาวิจิตรพิสดารขนาดไหนเขาก็อยู่ของเขาอย่างนั้นนะ เพราะจิตเราไปรับรู้มันถึงจะไปให้ค่าเขาดีหรือชั่ว ถ้าจิตมันตามความรู้สึกทันมันจะปล่อยวางทั้งหมด นี่กัลยาณปุถุชน

เอาความคิดของตัวเองเอาไว้ได้ มันจะมีสติ มันจะมีสติสัมปชัญญะเข้ามา แล้ววิปัสสนาเข้ามา มันจะเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม ถ้าเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม แล้วแต่จริตินิสัย เป็นเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ แล้วแต่วิปัสสนาไป มันจะปล่อย มันจะปล่อยนะ เพราะว่าความปล่อยอย่างนี้

๑. ความสุขเท่ากับความสงบของจิตไม่มี จิตถ้ามันมีความสงบเข้ามาโดยเป็นสัมมาสมาธิ มันจะมีความสุขโดยตัวของมันเอง

แล้วถ้าไม่ให้กิเลสมันสวมรอนนะ สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม สิ่งนี้มันเป็นกิริยาเฉยๆ มันเป็น สัพเพ ธมฺมา อนคฺตา เป็นไตรลักษณ์ เป็นสิ่งที่เราจะพัฒนาขึ้นไป จิตเราจะพัฒนาขึ้นไป ปัญญา มันจะเกิดมาจากเรา ถ้าปัญญาจะเกิดจากเรา นี่สภาวะธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม จะเกิด

จากเรา สติธรรม สิ่งที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมมันเกิดจากเรา จิตสงบมีความสุขมาก ความสุข เพราะมันปล่อยวางเข้ามา ชีวิตนี้จะมีคุณค่ามากเลย

คนเราจะไม่เคยพบความสงบของใจ มันจะตื่นเต้นไปกับโลกนะ ยังมีกิเลสตัณหา มากยิ่ง ไปกับเขา ยิ่งคนที่มีความอยากจะเป็นขุนโจร เป็นมหาโจร จะเที่ยวทำลายคนอื่นตลอดไป ทั้งๆ ที่ หน้าฉากเป็นผู้ดีก็มี ทำลายเขาทั้งนั้นล่ะ

แต่ถ้ามันมีคุณธรรมของเราขึ้นมา มันละสิ่งนั้นเข้ามา แล้วมันจะเข้ามาพิจารณาใจของตัวเอง ถ้าเอาใจของตัวเองไว้ในสภาวะแบบนั้น นี่เป็นความสงบของใจที่มีความสุขมาก ความสุข เกิดจากใจของเรา

ในศาสนาของเรา ที่ว่าใจเป็นธรรม ถ้ายังมีกิเลสอยู่...ยังไม่เป็น เป็นกิเลสล้วนๆ แล้วยังเอา กิเลสมาสวมรอยอีกด้วยว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม ให้ว่าใจของเราเป็นธรรม มันก็ยังไม่เป็น

แต่ถ้าวิปัสสนาเข้าไป จนจิตสงบเข้ามาเห็นคุณค่าของความสงบของใจ สิ่งที่เกิดมา เกิดมา นี้กลายเป็นโลก เป็นวิบาก เป็นวิบากที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา แล้วหัวใจมี คุณธรรม ศีลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมีความเชื่อ มีความเชื่อมั่นก็มีการ วิศวนาการ มีการพัฒนาในหัวใจของเรา การพัฒนามาจากไหน?

คูลี งานศิลปะต่างๆ เขาต้องมีการฝึกฝน เขาต้องฝึกฝน เขาถึงจะทำการที่ให้อ่อนช้อยได้ สวยงามขนาดไหน แล้วนี่ขนาดว่าสิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งที่ย่างนอกที่เราเป็นคนออกไปสร้างสรรค์นะ แล้วถ้าเราจะสร้างสรรค์จิตของเราล่ะ

การสร้างสรรค์จิตของเรา มันจะวิวัฒนาการ มันจะพัฒนาขึ้นไป เพราะเราเห็นคุณค่า เรา เห็นคุณค่าเรื่องของใจ กายเป็นโลก ใจเป็นธรรม ถ้าเป็นธรรม ถ้าเราศึกษาแล้วเราปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ไม่ใช่ว่าใจนี้เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรม เป็นธรรมแล้วเราจะทำตามกิเลส มันยังเป็น กิเลสนะ

คูลี คุณพระเทวทัตติ บวชอยู่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นภิกษุด้วย เป็นญาติตั้งแต่ สายเลือด แล้วยังบวชมาเป็นสาวกอีกต่างหาก ทำลายขนาดไหน นี่แม้แต่บวช บวชเป็นพระ บวช

พร้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าหัวใจมันไม่เป็นธรรม สิ่งนี้มันเป็นเปลือก ผ่าเหลือง ศีรษะโกนเอาอย่างนี้ใครๆ ก็ทำได้ สิ่งที่ทำได้นะ แต่หัวใจมันเป็นใหม่ละ

ถ้าหัวใจมันเป็นขึ้นมา มันเป็นธรรมขึ้นมา มันจะคัดแปลงไป มันจะมีสติ มันจะมีความละเอียด มันจะทำสภาวะแบบนั้นไม่ได้ ถ้ามันทำสภาวะแบบนั้นไม่ได้ นี่หัวใจมันก็พัฒนาขึ้นมา เพราะอะไร เพราะความสุขความทุกข์เรารู้ของเราเอง สิ่งทีพัฒนาการที่ว่าเราจะพัฒนามันอยู่ที่เราเอง เราเองนะ ถ้าเราทำเข้ามา ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม โดยจิตที่มันสงบแล้ว วิปัสสนาไปนี่มันเริ่มปล่อยวาง ถ้าเริ่มปล่อยวาง สิ่งทีปล่อยวาง ปล่อยวางอะไร

การประพฤติกปฏิบัติ เราว่าเราปล่อยวางโดยสัญชาตนะ ทีว่าปฏิบัติโดยกิเลสนะ สิ่งนี้เราไปอ้างอิงใจ เหมือนกับสิ่งนั้นไม่มีคุณค่า แล้วเราไปให้ราคา มันจะไม่มีคุณค่าเลย

แต่ถ้าสิ่งของทีในสังคมมันมีราคาขึ้นมา สิ่งทีมีราคา สิ่งทีทุกคน สังคมเขาต้องการ เขาก็ต้องแสวงหา สิ่งนั้นเราวางทีไหนนะ สินค้าถ้าของมีน้อยไปวางทีไหน ผู้ทีเขาต้องการเขาจะรีบด่วนเข้ามาซื้อทั้งหมดเลย นี่ก็เหมือนกัน สิ่งทีมีราคา สิ่งทีเป็นความจริง สิ่งทีมีราคาคือความรู้สึกของเราไง คือความสุขความทุกข์ของเราไง ถ้าเป็นความสุขความทุกข์ของเรา เป็นสัจจะความจริงนี่มันมีคุณค่าเพราะอะไร เพราะมันเป็นกาย เป็นเวทนา เป็นจิต เป็นธรรม มันจะวิปัสสนาได้เป็นตามความเป็นจริง

แต่ถ้ามันเป็นสัญชาตนะ สิ่งนี้เห็นการตลาดอยู่ เขาค้าขายกันสภาวะแบบนั้นไป เราว่าเราก็ทำได้ เราทำได้ เราคิดเองเราทำได้ แต่เราเคยมีสินค้าย่างนั้นไหม เราเคยทำสภาวะแบบนั้นไหม

แต่เพราะกิเลสมันสวมรอยไป ในการประพฤติกปฏิบัติ การปฏิบัติ ธรรมะดิๆ นะ ถ้าการศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วว่าเป็นการรู้ธรรม แล้วเป็นการชำระกิเลส คุณติ สัตว์มันก็เป็นไปได้ สัตว์มันก็มีการช่วยเหลือเจือจานกัน มันก็ทำความดีเหมือนกัน สิ่งนั้นเป็นเรื่องโลก

แต่ถ้าเป็นการปฏิบัตินะ เป็นสิ่งทีใจออกวิปัสสนานะ สิ่งนี้มันเป็นสันทิฏฐิโก มันเป็นคุณธรรมในหัวใจ สิ่งทีคนทีมีคุณธรรมในหัวใจเกิดการวิวัฒนาการของจิต แล้วมันเข้าไปวิปัสสนาของมันได้ มันจะถนอมรักษาไหม? มันจะถนอม มันจะรักษา

ศีลจำเป็นต้องบริสุทธิ์ไหม? ศีลต้องบริสุทธิ์ ศีลต้องเป็นโลกุตตระ สิ่งที่เป็นโลกุตตระไ้ เพราะมันเป็นศีลจากภายในใจ

ศีลจากภายนอกนะที่เราศึกษาธรรมกัน ว่าศีล ๒๒๗ ศีล ๒๑,๐๐๐ มันจะปฏิบัติได้อย่างไร มันจะทำได้อย่างไร ขณะที่เราเริ่มต้นเราจะท้อแท้ เหมือนพระบวชใหม่ อะไรก็ผิดพลาดไปหมด อะไรก็ทำไม่ได้เลย มันมีแต่ความล่งเลตงสัย

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไป พอจิตเข้าไปเห็นเป็นคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจ ถ้าใจเป็นธรรมขึ้นมามันเห็นคุณค่านะ พอเห็นคุณค่า มันจะไม่ทำความผิดสิ่งใดเลย ฟังสิ คำว่า “ศีลที่เป็นโลกุตตระ” สิ่งที่เป็นภายในเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้ถ้ามันไม่สะอาด มันไม่บริสุทธิ์ มันจะเข้าไปชำระกิเลสได้อย่างไร มันจะเข้าไปชำระล้างใจที่สกปรกอย่างนี้ได้ได้อย่างไร ใจมันสกปรกนะ

ถ้าวิปัสสนาไป ขณะที่ถ้าจิตมันสงบเข้ามา แล้วออกวิปัสสนาในกาย ในจิต ถ้าในจิตมันก็เป็นเจโตวิมุตติ มันจะวิปัสสนา จันท์ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จันท์ อารมณ์ความรู้สึกนี้ไม่ใช่เรา ทั้งหมดมันเกิดดับ พอมันเกิดดับมันมีเหตุผลอะไรของมันขึ้นมามันถึงเกิด เกิดแล้วมันหมุนไปได้อย่างไร มันพัฒนาการของมันอย่างไร แล้วมันให้ความร้อนเราอย่างไร

ถ้าให้มันคิดดี มันให้ความร่มเย็นเป็นสุข ให้คิดดีมันก็เป็นปัญญาขึ้นมา มันก็ปล่อยวาง ถ้ามันคิดผิด มันคิดผิดพลาดไป ทำออกไปแล้วมันไม่ได้ประโยชน์ มันก็มีแต่ความร้อน มันก็เผาหัวใจ สิ่งนี้มันก็กลับมาที่หัวใจ กลับมาเป็นวิปัสสนา เป็นผู้รู้ ผู้รู้มันเข้าใจสภาวะมันก็ปล่อยๆๆ ปล่อยสภาวะแบบนี้ นี่ปัญญาเกิดอย่างไร การประพฤติปฏิบัติใจ นี้ใจเป็นธรรม

ถ้าใจเป็นธรรม มันจะเป็นโลกุตตระธรรม สิ่งที่เป็นโลกุตตระธรรมมันจะเป็นธรรมจักร ธรรมจักร ที่ว่าจักรเคลื่อน มันจะหมุนไป พอหมุนไป เหมือนกับสิ่งที่เป็นกงล้อ เขาบอกว่าสิ่งที่เป็นกงล้อนี้สิ่งนี้เป็นบุคลาธิษฐาน สิ่งที่เป็นกงล้อเป็นบุคลาธิษฐานจริง มรรค ๘ สิ่งที่เป็นมรรค ๘ มันหมุนของมัน หมุนจากภายในเพราะปัญญามันหมุนจริงๆ

ปัญญาหมุนจริงมันก็เคลื่อน มันก็ทำลายความยึดมั่นถือมั่นของใจ มันก็ปล่อย ทำให้คลายตัวออก คลายตัวออก วิปัสสนาไปมันจะมีความสุข มันจะมีความสบาย มันจะมีความเข้าใจ มันจะ

ปล่อยวาง นี่ขณะที่เราวิปัสสนาหนหนึ่ง ถ้าปัญญาสมดุคหนหนึ่ง มันปล่อยวางหนหนึ่ง มันจะมีความเบาละ หัวใจ ร่างกายเดินไปไหนเหมือนกับเรามีร่างกายเบาไปตามสะดวกสบายของเรา

ความสุขนี้มันเกิดมาจากไหนละ? ความสุขนี้มันก็เกิดมาจากการประพฤติปฏิบัติ ความสุขนี้เกิดขึ้นมาจากคุณธรรมที่มันเป็นความจริง ความสุขนี้ไม่เกิดจากจินตนาการ ความจินตนาการมันความจินตนาการไปเลยๆ จินตนาการไปมันก็เป็นธรรมะดิบๆ ธรรมะดิบๆ มันเป็นธรรมะสวมรอยไป

แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริงมันปล่อย มันปล่อย

ปล่อยถึงที่สุด ปล่อยถึงที่สุด ขาดออกไปจากใจ ชั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ สักกายทิฎฐิ ๒๐ ขาดออกไป วิปัสสนากาย กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย มันปล่อย นี่พระโศดาบัน จิตเป็นผู้รู้ จิตนี้ เวลาจิตไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จิต พอมันปล่อยหมดเพราะอะไร เพราะอาการที่มันสัมผัสกัน มันปล่อย แล้วสิ่งที่ปล่อยไปแล้วรู้อะไรละ มันจะว่างหมด

สิ่งที่ว่างอันนี้ จิตเป็นผู้รู้ จิตเข้าในธรรม ถ้าจิตมันเป็นธรรมนี้มีผู้รู้ ผู้รู้ละ พระโศดาบันจะเกิดอีก ๗ ชาติ ในเมื่อมีการเกิด มีจิตอยู่ จิตที่บรรลุดุคธรรม

“อัญญา โภณทัณญะรู้แล้วหนอ”

นางวิสาขาเป็นพระโศดาบัน พระโศดาบันนะ ความรู้สี่กของพระโศดาบันจะมีสติพร้อม ความรู้สี่กของพระโศดาบันจะทำความคิดไม่ได้ ความคิดจากศีล เพราะจากศีล สิ่งที่การคิดจากศีล จิตมันออกมารู้บรู้นะ

คูสิ เราทำผิดพลาด สิ่งที่ทำผิดพลาด เราต้องมีการกระทำ มันต้องมีความคิด มีการเคลื่อนไหว จากกล่าวติเตียนเขาเป็นมุสา นี่มันก็เป็นอาบัติ สิ่งที่เป็นอาบัตินั้นทำไม่ได้ใจ แต่สิ่งที่มันเป็นไป สิ่งที่เกิดขึ้นไหวไปมันไม่มีเจตนา ความคิดโดยการกระทำของจิตไม่มี แต่สิ่งที่ความเป็นไป วิบากของกรรม กรรมมันมี มันกระทบกระทบกัน

พระโศคานันจะจะไม่ทำลายคนอื่น จะไม่ไปประชดประชัน จะไม่มีสิ่งต่างๆ เลย นี่ ความรู้สึกของพระโศคานัน แล้วมันเป็นความรู้สึกที่ไหนล่ะ? มันเป็นความรู้สึกที่หัวใจ หัวใจมี ความรู้สึกอย่างนั้น ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ เราเป็นปุถุชน เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ขณะที่เราเป็น พระโศคานัน เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ใครจะรู้กับมนุษย์คนนั้นว่ามนุษย์คนนั้นจะเป็นโศคานัน หรือไม่เป็น

แต่ความรู้สึกของใจมันเป็น ถ้าความรู้สึกของมันเป็นอย่างนี้ นี่สันทิฐฐิโกจากใจดวงนั้น สิ่งนี้เกิดจากใจ แล้ววิปัสสนา แล้วก้าวเดินต่อไป สิ่งที่กำลังก้าวเดิน ก้าวเดินต่อไป เพราะจิตมันพัฒนา ของมันขึ้นไป จิตวิวัฒนาการของจิตเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอน

เว้นไว้แต่ขิปปาภิญญาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมยาม บุพเพนิวาสานุสติญาณนี้ยังไม่เข้ามรรคเลย เพราะอะไร เพราะจิต มันเข้าสมาธิตอนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับอาหารดาบสได้สมบัติ ๘ สิ่งที่เป็นสมบัติ ๘ สิ่งนี้มันเป็นพลังงาน สิ่งที่เป็นพลังงาน สมบัติเข้าถึงมีความสุขมาก แล้วสมาธิ เวลาประพฤติปฏิบัติโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง นี่พลังงานตัวนี้เข้ามา ขณะที่อยู่ สมบัติมันเป็นพลังงานเฉยๆ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเริ่มต้นตั้งแต่ประพฤติปฏิบัติเอง พอจิตมันเริ่มสงบ เข้ามา สิ่งนี้มันออกโดยปัญญา ปัญญาออกค้นคว้าไง ถ้าค้นคว้า เห็นจิตย้อนไปอดีตได้ อดีตชาติ สิ่งต่างๆ ย้อนไปไม่มีที่สิ้นสุด บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณนี้เห็นอนาคต อดีตอนาคต ไม่ใช่ ย้อนกลับมา ขณะที่เห็นอดีตอนาคตนี้ยังไม่เข้ามรรค สิ่งที่ไม่เข้ามรรคเพราะมันมีสมบัติคือ สมาธิ สิ่งที่มีสมาธิกำลัง แต่ปัญญาไม่สมคูล

สิ่งที่สมคูลคืออัสวกขญาณ อัสวกขญาณนี้สมคูลด้วยปัญญาชอบ งานชอบ เพียรชอบ ทุกอย่างสมคูล พอสมคูลนี้ขิปปาภิญญา ครั้งเดียว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ขึ้นมา สิ่งนี้ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่วิมุตติสุข วิมุตติสุข

เป็นวิมุตติถ้าเป็นขิปปาภิญญา แต่ถ้าเป็นเวไนยสัตว์ สัตว์ที่สร้างสมบุญญานุการ บุคคล ๘ จำพวก บุคคล จิตมีเป็นผู้รู้ จิตเป็นพระโศคานัน จิตนี้ บุคคลตั้งแต่โศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล บุคคลที่ ๒ บุคคลที่ ๓ คือสภิกทาคามรรค นี่ก้าวเดิน สิ่งที่กำลังก้าวเดินเราก็วิวัฒนาการของเราไป จิตมัน

จะพัฒนาของมันไป จิตนี้จะพัฒนา จิตจะเป็นธรรม จิตจะเป็นธรรมต่อเมื่อเราประพฤติปฏิบัติ
ธรรม

ธรรมคืออะไร? ธรรมคือว่างานชอบ เพียรชอบ ความงานชอบ ชอบที่ไหน? งานชอบ งาน
คือการค้นคว้าในหัวใจของเรา งานในการรื้อค้นเอากิเลสออกจากใจนี้งานชอบ งานที่เราทำกันใน
โลก พระออกประพฤติปฏิบัติยังต้องทำข้อวัตรปฏิบัติเพราะอะไร เพราะสัตว์สังคม “สังฆะ”
สังฆะคือหมู่สงฆ์ ในเมื่อหมู่สงฆ์อยู่จำพรรษาร่วมกัน หมู่สงฆ์ออกประพฤติปฏิบัติด้วยกัน

คุณิ เราอยู่ในครอบครัวของเรา ครอบครัวทางโลกเขา เขาต้องทำความสะอาด ต้องมีปัจจัย
เครื่องอาศัย ต้องมีการดำรงชีวิต พระก็เหมือนกัน สิ่งนี้การดำรงชีวิต สิ่งที่ยังคล้อยตามกันอยู่นี้ อัน
นี้เป็นสิ่งที่ต้องวิวัฒนาการขึ้นมาจากภายนอก จากภายนอกเป็นหน้าที่การงานนะ งานจากภายนอก
การดำรงชีวิตของเรา เราก็ต้องอาศัยปัจจัยเครื่องอาศัย

ถ้าปัจจัยเครื่องอาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้มีบริวาร ๘ สิ่งบริวาร ๘ แค
ดำรงชีวิตได้เท่านั้นพอแล้ว เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นเรื่องโลก เรื่องโลกไม่มีความจำเป็น เพราะ
เรื่องโลกไม่มีความจำเป็น เพราะสิ่งนี้มันอาศัยได้ เพราะเราเกิดมาในสังคมของชาวพุทธ ผู้ที่จะ
ส่งเสริมผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ขอให้ปฏิบัติจริง ทุกคนจะส่งเสริมตลอดเวลา สิ่งส่งเสริมตลอดเวลา
ถึงไม่เป็นที่กังวลใจใจ นี้งานจากภายนอก

แล้วงานจากภายในล่ะ? งานจากภายในนี้งานรื้อค้นกิเลส งานนี้สำคัญกว่า สำคัญกว่าเพราะ
อะไร เพราะขณะที่กิเลสมันตื่นขึ้นมาแล้วมันจะออกหาเหยื่อ มันก็อาศัยสิ่งนี้แหละ อาศัยปัจจัย
เครื่องอาศัยออกไปยึดมันถือมัน ออกไปเรียกร้อง ออกไปต้องการไป เวลาใช้ปัจจัยเครื่องอาศัยก็
ต้องการสิ่งนั้น ชาติไม่ตรงกับชาติขั้นนี้ ชาติขั้นนี้ต้องการสิ่งนี้ ถ้าไม่มีสติสิ่งนี้จะออกก่อน กิเลสจะ
ออกไปหาเหยื่อก่อน เรายังไม่ทันได้ใช้ประโยชน์กับปัจจัยเครื่องอาศัยเลย กิเลสมันออกไปยึดหนึ่ง
รอบ แล้วก็ยังมาหลอกเรา เรายังเห็นตามมันไปนะ นี่ถ้าสติไม่ทัน

กิเลสอย่างละเอียด พอกิเลสมันอย่างละเอียดขึ้นมา มันมีเล่ห์เหลี่ยมที่ซับซ้อนกว่า ถ้ามีเล่ห์
เหลี่ยมซับซ้อนกว่า เวลาเราปฏิบัติโดยคิบบๆ เราอ้างธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย

ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติมาจนเป็นพระโศดาบัน จนมีสติสัมปชัญญะพร้อม เพราะอะไร เพราะไม่ทำความผิด ไม่ทำผิดโดยเจตนาเลย จะไม่มุงกล่าวร้าย ไม่มุงทำลายหมู่คณะ ไม่ทำลายใครทั้งสิ้น เพราะสิ่งที่ทำลายมันกลับเข้ามาทำลายตัวเอง มันเข้ามาตัดทอนกำลังของตัวเอง เพราะอะไร เพราะมันเป็นอกุศล สิ่งที่เป็อกุศลจะเข้ามาในหัวใจโดยเจตนา ไม่มี

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติไป ทำไมกิเลสที่มันละเอียด ทำไมมันตื่นตัวขึ้นมา ทำไมมันเอาปัจจัย เอาเครื่องอาศัย เอาการประพฤติปฏิบัตินี้มาหลอกลวงเราอีกล่ะ หลอกลวงเพราะกิเลสมันละเอียดไง จิตเป็นผู้รู้ จิตเป็นผู้วิวัฒนาการ จิตเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ เพราะกิเลสอย่างละเอียดนะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิปปาภิัญญา ที่อัสวักขยญาณตรัสรู้เลย เพราะกำลัง เพราะอำนาจวาสนา เพราะบารมี ต้นไม้ใหญ่ ต้นตะเคียนใหญ่ๆ เราเอาขวานฟันทีเดียวขาดไหม? ไม่ขาด แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้นตะเคียนใหญ่ขนาดไหน แต่กำลังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีกำลัง ที่เดียวขาด เพราะที่เดียวขาดถึงเป็นจิปปาภิัญญา

แต่ของเรานี้พยายามเลื่อยเลาะเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เป็นโศดาบัน เป็นสกิทาคามี เป็นอนาคามี นี่เป็น เป็น จิตมันเป็น ถ้าจิตมันเป็น จิตวิวัฒนาการ พัฒนาขึ้นไป จิตมันเป็น มันเป็น เป็นที่ไหนล่ะ? มันเป็นก็เป็นทำงานนี้ไง เป็นทำงานเราย้อนกลับมาไง งาน เห็นไหม สมารถชอบ งานชอบ เพียรชอบ สิ่งเครื่องอาศัยในโลกนะ ภิกษุองค์นั้นจะเป็นโศดาบัน จะเป็นสกิทาคามี เป็นอนาคามี ใครจะรู้หรือไม่รู้มันเป็นเรื่องของเขา

แต่เรื่องของใจผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเข้าใจ จะรู้ใจของเรา ถ้าจะรู้ใจของเรา เราถึงย้อนกลับมาไง เครื่องอาศัยจากภายนอกก็อาศัยเป็นเครื่องดำรงชีวิต สิ่งดำรงชีวิตแล้วดำรงชีวิตโดยธรรม โดยธรรมที่ว่าไม่ให้มีสิ่งเหลือใช้ให้มาเหยียบย่ำใจใจ อาหาร อดนอน การผ่อน ผ่อนต่างๆ นะ การผ่อนแล้วล่อกิเลสออกมา ถ้าเราผ่อนอาหาร เราฉันแต่พอประมาณ กิเลสมันก็เรียกกร้อง กิเลสมันก็ต้องการ

สิ่งที่มันเรียกกร้อง มันต้องการ แล้วเราใช้สติ ใช้ปัญญาขยับยั้ง นั่นแหละคือการต่อสู้ สิ่งที่มีการต่อสู้ การต่อสู้กับกิเลส การทำกิเลสให้อ่อนกำลังลง สิ่งทีกิเลสอ่อนกำลังลงมันจะเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเป็นประโยชน์กับเรา นี่ใจมันพัฒนาอย่างนี้ แต่ถ้าใจไม่พัฒนาเลย มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม

ในเมื่อการัน โดยสัมมาเพราะอะไร เพราะมันเป็นความชอบธรรม เราไปบิณฑบาตมา เราหาของเรามา แล้วเราฉันโดยถูกต้องตามศีลตามธรรมเลย แต่กิเลสมันเหยียบหัว เราก็ไม่ทันกิเลส กิเลสอาศัยช่องทางอย่างนี้ออกเหยียบย่ำ ออกเหยียบย่ำในหัวใจของเรา เพราะมันตื้นขึ้นมาจากใจของเรา แล้วมันก็เหยียบย่ำอยู่ที่นั่นเพราะอะไร

เพราะในใจของเราเป็นภวาสวะ มันเป็นที่อยู่ของพญามาร พญามารที่ครองโลก ครองโลกอยู่นี่มันครองโลกอยู่บนหัวใจของสัตว์ เพราะหัวใจของสัตว์ การครองโลกคือครองใจเรา ถ้าการครองใจเรา เราจะคิดอะไรล่ะ? เราจะคิดการทุจริตขนาดไหนก็ได้ เราจะคิดทำคุณงามความดี ทำประโยชน์ขนาดไหนก็ได้ ถ้าทำคุณงามความดี ทำประโยชน์มันก็ได้ชั่วคราว ทำสภาวะธรรมเราต้องสร้างสมขึ้นมา เพราะการทำคุณงามความดีมันต้องเสียสละ

แต่ถ้ามันทำบาปอกุศลล่ะ มันเป็นที่มันต้องไปเบียดเบียนเขาละ มารอาศัยช่องนี้ออกหากินใจ มันก็เบียดเบียน มันก็ทำลายเขา ถ้ามันทำลายเขา นี่คือการครองโลกครองที่นี้ไง ถ้าครองด้วยบนหัวใจสัตว์นะ หัวใจสัตว์นี้ออกทำลายโลก ออกทำลาย ทำสิ่งต่างๆ ให้มันบอบข้ำ

แต่ถ้าเราย้อนกลับเข้ามา เราพยายามย้อนกลับเข้ามาในหัวใจของเรา แล้วเราทำลายพญามารให้มารมันอ่อนตัวลง นี่ในการประพฤติปฏิบัติมันถึงต้องเข้มแข็งไง ถ้ามีการเข้มแข็ง มีการต่อสู้ นี่หัวใจเป็นธรรม ถ้าหัวใจเป็นธรรมนะ เป็นพระโสดาบัน แล้วประพฤติปฏิบัติเป็นสภิกขาคามรรค สภิกขาคามรรคมันพัฒนาการขึ้นไป มันต้องมีกำลังขึ้นไป มีกำลังขึ้นไป วิปัสสนากายขึ้นไป วิปัสสนาขึ้นไป ถ้าเป็นกายก็กายอันละเอียดขึ้นไป วิวัฒนาการไปจนถึงที่สุดมันปล่อยวาง ปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป

สิ่งที่ปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ถึงที่สุดมันขาด กายกับจิตแยกออกจากกันโดยสังจะความจริง สิ่งที่สังจะความจริงนี้ว่างหมดเลย นี่จิตนี้เป็น จิตนี้เป็นนะ เพราะอะไร เพราะจิตมันว่างหมด พระสภิกขาคามีก็ยังเกิดอีก สิ่งที่เกิดอีกเพราะอะไร เพราะมีภวาสวะ มีตัวจิตใจ ตัวจิตมันวิวัฒนาการขึ้นไป นี่จิตเป็นธรรม จิตมันเป็นธรรมส่วนหนึ่ง แต่มันมีผู้เป็น สิ่งที่เป็นผู้เป็น วิวัฒนาการมันก็พัฒนาขึ้นไป ผู้เป็น เพราะมันปล่อยอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นมารมันครอบคลุมหัวใจนะ ถ้ามารมันครอบคลุมหัวใจ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เพราะขาด กายกับใจแยกออกจากกัน โลกนี้ร้ายเป็นหน้ากลองเลย แล้วก็ติดใจ ติดว่านี่คือ

นิพพาน นิพพานว่าง ว่างหมด กิเลสมันซุกไม่ให้เห็นตัวมันเลย ทั้งๆ ที่จิตนี่เป็นผู้เป็น ปฏิบัติธรรมนะ ปฏิบัติโดยดิบๆ ก็สวมรอย สวมรอยว่าเป็นธรรม ไม่มีอะไรเลย ใส่หน้ากากหากัน แล้วว่าเป็นธรรม เห็นว่าพระโศดาบันปฏิบัติอย่างนี้

นางวิสาขาเป็นพระโศดาบันนะ แล้วเป็นประโยชน์มหาศาลเลย วินัย อนิยต ๒ ก็เกิดจากนางวิสาขา เห็นภิกษุทำไม่ถูกต้อง ฟ้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สวนสอบสวนแล้วตั้งวินัย วินัย วินัยมา เพราะอะไร เพราะรัก พระโศดาบันนะรักนะ รักข้อวัตรปฏิบัติ รักศาสนา รักทะนุถนอมมาก

แล้วเราศึกษากัน เราเล่าเรียนกัน แล้วเราก็อ้วสวมรอยไป เป็นผู้เสียสละ เป็นพระโศดาบันนี้ทำโดยกิเลสไป อ่างกิเลสต้องการศักดิ์ศรี ต้องการให้สังคมยกย่อง ต้องการเขาไปหมดเลย พระโศดาบันไม่ต้องการนะ ทำเป็นธรรม แล้วมันเป็นสัจจะความจริงไปอย่างนั้น แต่ถ้าเป็นโศดาบันเทียม นี่คิดเอาเอง กิเลสมันสวมรอยนะ คิดเอาเองว่าเป็น แล้วเป็นกิเลสดิบๆ ต้องทำสภาวะแบบนั้น

มันไม่เป็นจริงหรอก มันได้แย่ง มันขัดแย้งกับสัจจะความจริง สิ่งใดที่เป็นธรรมนะ เราเห็นนะว่าสังคม หรือครูบาอาจารย์ หรือหมู่คณะทำความดี ถ้าเป็นธรรมนะ มันจะดีใจ มันจะส่งเสริม มีความสุขใจ แล้วถ้าเขาทำเป็นประโยชน์ของเขาก็สาธุอนุโมทนา ไม่ทำลาย ไม่ยับยั้ง แล้วจะส่งเสริม

แต่ถ้าเป็นกิเลสเทียมๆ นะ นี่ให้มันทำ มันจะเป็นพระโศดาบันไป มันอยากทำ มันจะแสดง มันจะดัง เห็นไหม โศดาบันเทียมกับโศดาบันแท้ต่างกันนะ โศดาบันแท้ๆ นางวิสาขาจะเป็นประโยชน์กับศาสนา จะทำให้จรโลงศาสนา ทั้งๆ ที่ว่าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ภิกษุ ให้อยู่สะดวก อยู่สบาย

ผ้าอาบก็เกิดจากนางวิสาขา เพราะอะไร นี่ถือผ้า ๓ ผืน แล้วมีผ้าอาบขึ้นมา ชุดงควัตรก็ไม่ขาด สิ่งที่มีความสะดวก มีการขับเคลื่อนด้วยการวิวัฒนาการของจิต พัฒนาขึ้นมาได้ง่าย นางวิสาขาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้นะ เพราะอะไร เพราะเป็นพระโศดาบันไป ถ้าเป็นโศดาบันแท้ๆ จะมีคุณ จะมีประโยชน์ แล้วจะทะนุถนอมศาสนา จะสร้างแต่คุณงามความดี

แต่ถ้าเป็นโศคาบันเทียมนะ อ่างอิง เบียดเบียน แกร่งแย่ง จะทำลายให้กิเลสมันพองตัวขึ้นมา ใจ เห็นใหม่ สวมรอย ถ้ากิเลสสวมรอย จิตไม่เป็นธรรมเลย จิตเป็นกิเลสดิบๆ แล้วทำลายนะ ทำลายให้จิตดวงนี้ตกนรกหมกไหม้

พระเทวทัตอยากเป็นศาสดา อยากจะเป็นผู้นำ แล้วเป็นไม่ได้ เป็นไม่ได้เพราะไม่เข้าใจ เรื่องกิเลสใจ เวลาไปขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแคว้น ต้องให้ออกชุดงค์ ต้องให้อยู่โคนไม้ สิ่งให้ออกชุดงค์ อยู่โคนไม้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็บัญญัติในชุดงค์ไว้แล้ว แล้วอาหารนะ ไม่ให้ฉันเนื้อสัตว์อย่างนี้ ไม่ให้ฉันเนื้อสัตว์

แล้วเวลาในพระไตรปิฎก เวลาโคที่จะถึงแก่ชีวิต ชีวิตของสัตว์ทุกข์ยากมาก แล้วไม่มีสิ่งใด จะเป็นประโยชน์เลย แล้วมาเข้านิมิตของพระอรหันต์นะ “ขอให้ฉันเนื้อสัตว์ จะหมดอายุขัย แล้วตายไปนะ ไม่มีสิ่งใดจะเป็นประโยชน์เลย เห็นมนุษย์มีโอกาสวาสนาได้ประพฤติปฏิบัติ ขอให้ฉัน ขบได้ฉันเนื้อสัตว์หน่อย ให้ฉันเนื้อของฉัน เพื่อให้ฉันได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ ขอให้ฉันได้ประพฤติปฏิบัติ”

สิ่งนี้ก็มิชนะ เราจะไปคิดแต่ว่า เราไปทำลาย เราไปกินเนื้อเขา เราไปทำลายเขา เขาเอง อยากจะเอาของเขาเสียสละก็มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เป็นธรรมใจ

“เราไม่ได้เห็น เราไม่ได้ยิน เขาไม่ได้ทำเพื่อเรา เป็นเนื้อสัตว์บริสุทธิ์ ฉันได้เลย”

เพราะอะไร เพราะเพื่อประโยชน์ของสัตว์โลก แล้วเวลาสัตว์ที่มันตายโดยอายุขัยของมัน มันก็มีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้าเป็นธรรมแท้ๆ มันจะเห็นประโยชน์ใจ สิ่งใดที่โลกเขาเห็นเป็นโทษ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประโยชน์ก็มีนะ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติ อย่างเช่นหัวชนฝา ถ้าหัวชนฝา ถ้าเราดันเข้าไปมันไปไม่รอด หรือออก แต่ถ้าเราถอยออกมา มันถอยเพื่อจะรุก ถอยเพื่อจะก้าวหน้า ความก้าวหน้ามันการปฏิบัติมัน มีรุกมีถอย ในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่ว่าจะเอาหัวชนฝาแล้วก็จะดันกันไปอย่างนั้นนะ

ถ้าเป็นความจริง มันจะเป็นประโยชน์กับจิตนี้แหละ ถ้าเป็นขณะที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจน จิตมันปล่อยวางขนาดนี้ ปล่อยวางว่ากายกับจิตแยกออกจากกัน กิเลสอย่างละเอียดมันก็ยังทำให้

เราคิดได้ ถ้าเราคิด นี่มันมีกิเลสไง มีภวาสวะ มีภพนะ แต่ถ้าจิตมีคุณธรรมนะ มันจะออกมาใน
ออกคั่นคว้า มีครูบาอาจารย์คอยเตือน เตือนให้ออกคั่นคว้าเพราะมรรค ๔ ผล ๔ ใจ

ถ้าออกประพฤติปฏิบัตินะ ถ้าจิตมันทรงตัวของมันขึ้นมาได้ ทำไมจิตว่าง กายกับจิตแยก
ออกจากกันโดยธรรมชาติ คิดว่านิพพาน คิดว่านิพพาน เข้าใจว่านิพพาน มันก็นอนจม คำว่า “นอน
จม” ถ้าเราออกคั่นคว้า ออกคั่นคว้าด้วยอะไร? ออกคั่นคว้าด้วยจิต จิตยังมีอยู่ ถ้าจิตยังมีอยู่ แต่มัน
โดนกิเลสหลอกว่าสิ่งนี้เป็นนิพพาน มันก็ว่าสิ่งนี้ว่างหมด แต่ถ้าจิตยังมีอยู่ มันยกขึ้นมาได้

ถ้ายกขึ้นมาได้เพราะอะไร เพราะมันจับต้องได้ กำหนดพุทโธก็ได้ สิ่งที่มีอยู่ ของที่มีอยู่
เสียนนามที่มีอยู่ เราไปเหยียบเข้า มันต้องตำเราแน่นอน แต่เราว่าไม่มี เราหลีกออกไปเองว่าสิ่ง
นั้นไม่มี นี่ก็เหมือนกัน เสียนนามของใจมันมี ศรที่ปักกลางหัวใจมันมี แต่เราหลบหลีกเองว่าเป็น
นิพพาน มันก็ไม่เห็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา สร้างกำลังของจิตขึ้นมา จิตเป็นผู้คั่นคว้า จิตเป็นผู้ก้าวเดิน ถ้า
จิตมันคั่นคว้าก้าวเดิน ทำสมาธิขึ้นมาเป็นมหาสติ-มหาปัญญาขึ้นมา มันจะย้อนกลับไปนะ ถ้า
ย้อนกลับไปตัวจิตนะ ย้อนกลับไปทีจิตนั้นละ ย้อนกลับไปทีว่างๆ ทีนิพพานนั้นนะ เพราะอะไร

เพราะสิ่งนั้นมันมีกามราคะชุกอยู่ในนั้น ถ้ามีกามราคะเพราะอะไร เพราะจิตนี้มันยังเกิดใน
กามภพ สิ่งทีพระสภิกษาคามีตายแล้วก็ยังต้องเกิดอีกในกามภพ สิ่งทีเกิดอีกเพราะอะไร เวลามันเกิด
อะไรไปเกิดละ? ก็จิตมันไปเกิด เพราะปฏิสนธิจิตมันมี มันไปเกิด สิ่งทีไปเกิด ไปเกิดเพราะอะไร
เพราะมันมีวิชา เพราะอวิชชามันมีติดบอด มีติดบอดมันก็ต้องไปเกิดของมัน แต่มันเอาธรรมของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างอิง มาหลอก พญามารมันร้ายอย่างนี้ มันหลอกว่าสิ่งนี้เป็น
นิพพาน เราก็ไปคิดว่าเป็นนิพพาน

แต่ขณะที่เราออก เราออก เราไม่คิด พอไม่คิดเราก็เพิ่มพลังงานขึ้นมา เราทำสมาธิ
ขึ้นมา มันก็เป็นมหาสติ มันก็เป็นมหาปัญญา มหาปัญญามันเกิด มันออกไปมันก็จับจิตได้ จับจิต
ได้มันก็เป็นกามราคะ ถ้าออกไปพิจารณากายมันก็เป็นอสุภะ สิ่งทีเป็นอสุภะนะ วิปัสสนาซ้ำแล้ว
ซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ขณะที่กิเลสหลอก มันก็ทำให้เราอยู่ในอำนาจของมัน แล้วก็นอนจมระ พระสัททาคามีก็ยังไม่จมอยู่ในกิเลสเพราะมันคิด แต่เวลาเราออกวิปัสสนา นี่ธรรมเกิด ถ้าธรรมเกิด ธรรมนี้เกิดมาจากไหน เวลาธรรมในพระไตรปิฎกเป็นตำรา เป็นชื่อทั้งหมดเลย ขณะที่ธรรมเกิดกับเรา อนาคตมรรคมันเกิดได้อย่างไร?

อนาคตมรรคเพราะมันเห็นอสุภะ ถ้าเห็นอสุภะนะ วิปัสสนาถ้ากำลังพอ วิปัสสนามันจะปล่อย มันจะปล่อย สิ่งนี้มันจะปล่อย พอมันเริ่มปล่อยเริ่มละเอียดเข้า ปล่อยไม่ขาดหรอก เพราะกามราคะนี่ลึกลับซับซ้อนมาก เพราะอะไร เพราะมันเป็นสิ่งที่ว่าเป็นความพอใจของใจ มันเป็นเรื่องของใจนะ

ปฏิสนธิจิตเป็นพลังงานโดยพญามาร เป็นสิ่งที่นิ่มนวลมาก สิ่งนี้นิ่มนวลเป็นจักรพรรดิเป็นพญามารนะ แต่เวลาจะออกหาเหยื่อ ออกโดยกามราคะ ออกโดยนางตันทหา นางอรดีใจ ความโลภ ความโกรธ ความหลงใจ ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันเป็นสิ่งที่มีกำลัง สิ่งที่มีกำลังจะทำให้เราเวียนตายเวียนเกิดในกามภพ สิ่งทีุกามภพ ถ้ามันย้อนกลับมาถึงตรงนี้ เพราะอะไรล่ะ เพราะมันมีจิต เพราะจิตที่เป็นธรรมแล้ว แต่เป็นธรรมแล้ววิวัฒนาการขึ้นมา มันจะออกเป็นอนาคตมรรค ถ้าอนาคตมรรค มันจะออกวิปัสสนาไป มันก็จะปล่อย ปล่อยทีหนึ่งก็เว้งว่าง

สิ่งที่ว่าเป็นนิพพาน นิพพานนะ สิ่งทีูว่างขนาดไหน ขณะที่ว่าจิตมันวิปัสสนาแล้วมันปล่อย ความลึกลับนี่ละเอียดต่างกัน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเพราะอะไร เพราะโศคาบัน ก็กัดเอาที่หนึ่ง สัททาคามีก็กัดเอาที่หนึ่ง อนาคตามีก็กัดเอาที่หนึ่ง แล้วไปถึงอรหัตตมรรค มันจะมีไปถึงต้นขั้วของพลังงานอีก แล้วถ้าเราทำสิ้นสุดขบวนการแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงతోใจใจ

แต่เวลาเราเป็นชาวพุทธกัน เราศึกษากัน เราประพฤติปฏิบัติกัน เรามันสวมรอยหมด เอาแต่ธรรมะขึ้นมาสวมรอย แล้วว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม ว่าจิตต้องมีความรู้ลึกหมด เวลาประพฤติปฏิบัติก็กลัวแต่ตัวเองจะไม่มีคุณธรรม กลัวตัวเองเดียวตัวเองจะไม่ได้รับผล ต้องมีจิตเป็นผู้รับรู้ จิตจะเข้านิพพาน จิตจะเป็นไป นี่ขณะที่มันเป็นไป

เวลาบอกว่าจิตเป็นนิพพานแล้ว มันก็ไปนอนจมอยู่ นอนจมกับนิพพานของกิเลสไป นอนจมอยู่กับอำนาจของพญามารไป เวลาออกวิปัสสนา ออกมาเห็นกามราคะ วิปัสสนาไป

การวิปัสสนาคืองานของใจใจ การรื้อ การเพิก การรื้อขวกรื้อหนามของใจ รื้องานของกิเลส นี่ที่เราเกิดเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา ศาสนามีคุณประโยชน์มหาศาลอย่างนี้ แล้วถ้าเราวิวัฒนาการ เราวิปัสสนาไป นี่งานของเรา งานของเอกบุรุษ งานของเอกสตรีเลย เพราะงานอย่างนี้เป็นงานที่รื้อภพหรือชาติ งานอย่างนี้เป็นงานจากภายใน

คูติ เวลาอาบน้ำหรือต่างน้ำกันว่าสิ่งนั้นเป็นงาน บริหารจัดการบริษัท บริหารจัดการเป็นเครื่องๆ เลย ว่าสิ่งนั้นเป็นงาน งานอย่างนั้นนะงานสร้างโลก งานอย่างนั้นนะงานของโลกๆ เขาแล้วเราบริหารจัดการจนว่าสิ่งนี้เป็นงาน นี่เรื่องนั้นเรื่องโลกๆ นะ เพราะโลกเป็นอินไตย มันจะหมุนเวียนอยู่อย่างนี้ จะผู้สร้างบุญกุศล จะเกิดมาแล้วสังคมจะมีความร่วมมือเป็นสุขเป็นครั้งเป็นคราว ถ้าพูดถึงผู้นำที่มีแต่บาปอกุศลขึ้นมา จะเกิดการเบียดเบียนกัน จะเกิดทำลายกัน จะเกิดการทำลายโลก โลกจะเป็นสภาวะแบบนั้นเพราะอะไร

เพราะวัตถุมิมากขนาดไหนมันก็เป็นวัตถุนะ แต่ความคิดของคน ความจินตนาการของคน ความเบียดเบียนของคน ความเอารัดเอาเปรียบมันมีมากกว่านั้น มันทำลายได้มากกว่านั้นนะ

สิ่งใดๆ ก็ไม่พอความตัดหาความทะยานอยากหรืออก แม้แต่คนๆ เดียว แล้วพลเมืองในโลกมีเท่าไร สิ่งนั้นมันจะมาพ้อป้อนเหยื่อกิเลสหรือ? ไม่พ้อหรือ ถ้าไม่พ้อมันก็เบียดเบียนกัน มันก็ทำลายกันไป แล้วนั่นงานนั้นมีประโยชน์อะไรขึ้นมา แต่ถ้างานของเรา เราทำของเราขึ้นมา นี่สันติภูมิจิโก มันปล่อยจากหัวใจ พ้อวิปัสสนาไปในหัวใจ มันต้องมีความมุมานะ มันต้องมีการกระทำของมัน เวลามันปล่อยบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้ากิเลสมันก็สวมรายนะ ว่าง นี่ขาดแล้ว ว่างๆ...มันไม่มีเหตุมีผลนะ

ขณะที่มันปล่อยขนาดไหน มันจะฝึกฝนขึ้นไป มันจะปล่อยได้เร็วขึ้น พ้อปล่อยได้เร็วขึ้น มันจะละเอียดเข้ามาถึงใจมากขึ้น ถ้าเราขยันหมั่นเพียรเข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า เพราะการประพฤติปฏิบัตินะ เวลาเราปฏิบัติ มันถึงบอกต้องอยู่คนเดียว ต้องอยู่กาลเวลา เวลาของเรา เราจะพุ่มเพื่อไปกับการหมู่คณะ จากทำข้อวัตร ทำเสร็จแล้ว

ถ้าเราใช้ปัญญาเข้าไปใคร่ครวญอย่างนั้นบ่อยครั้งเข้ามันก็จะละเอียดเข้ามา ถอยเข้ามาที่เรา นั้นล่ะ มันจะเดินเฉียดกันไปเฉียดกันมา ระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน ถึงที่สุดต้องขาด ขาดหมดนะ ต้องขาด ปล่อยวาง โลกธาตุไหลเลย ครั้น! ในหัวใจนะ กามราคะขาดออกจากจิตแล้ว แล้วฝึกฝนบ่อยครั้งเข้านะ เพราะมันมีเศษส่วนของมัน กามราคะเหมือนเป็นคนเรื้อนว่าง บ้านร้างแต่มีคนอยู่ มีจิตอยู่นะ เวลาเราศึกษาธรรม นี่จิตเป็นผู้เข้านิพพาน นิพพานต้องเข้าประตู นี่เข้าไม่ได้นะ

ขณะที่จิตวิปัสสนาไป ถ้ายกย้อนกลับ เวลาเรวิปัสสนาไปในเศษส่วน กิเลสมันก็จะหลอกว่านิพพาน นิพพานตลอดไป นิพพาน นิพพานตลอดไปนะ เพราะอะไร เพราะมันมีภวาสวะ มันมีอวิชชา มันมีปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตเป็นตัวพญามาร มันเหมือนเจ้าวัฏจักร มันจะอ่อนนุ่มมาก มันจะนุ่มนวลมาก มันจะหลอกลงในหัวใจมาก มันจะนอนในใจ นอนเนื่องไง เป็นอุปกิเลส “จิตเต็มแท่นนี้ฟ่องใส” ความฟ่องใสมันว่าเป็นธรรม เป็นธรรม

เวลาเรวิปัสสนาไปมันจะมีเศษส่วนจากอนาคา ๕ ชั้น ปล่อยไปเรื่อยๆ แล้วมันก็จะไปจมอยู่นั้นเพราะอะไร เพราะมันจะกินตัวมันเองไม่ได้ นี้ออนาคามีใจ เรื้อนว่างแต่มีผู้อยู่ ถ้าเข้าใจว่านิพพาน จิตเป็นผู้นิพพาน ภวาสวะมีอยู่ ถ้ามีจิตอยู่ นิพพานได้อย่างไร แล้วมีจิตอยู่จับจิตได้อย่างไร แล้วถ้าจับจิตไม่ได้ แล้วจะเอาอะไรไปนิพพาน

เวลาถ้าจับจิตได้ ตัวจิตต้องจับจิตได้ นี่ตัวอวิชชา ถ้าจับจิตได้ นี่อาสวัคขณญาณ ปัญญาญาณมันซึม มันซึม อาสเวหิ อาสวะ อาสวะคือตัวภพ ตัวอวิชชา อาสวะ อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิงสุติ เห็นไหม เพิกอาสวะออก ตัวจิตมันเป็นตัวเป็น ตัวจิตเป็นตัวเป็นนะ ไม่ใช่ตัวจิตตัวเข้านิพพาน ถ้าตัวจิตตัวเข้านิพพานมันมีภวาสวะ มันมีตัวจิตใจ

แต่เวลาศึกษากันโดยธรรมะเทียมๆ โดยธรรมะคิปปๆ ว่าจิตเข้านิพพาน จิตเป็นผู้รู้ นิพพานเป็นอย่างนั้น จิตพระอรหันต์จะเป็นอย่างนั้น ถ้าจิตพระอรหันต์มี เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ พระอรหันต์ไม่มีจิต เพราะตัวจิตเป็นตัวภวาสวะ แต่ตัวจิตเป็นนิพพานได้ พระอรหันต์มีชีวิตได้ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์มีชีวิตได้ สิ่งที่มีชีวิต เพราะมีชีวิตคือตัวจิต อาสเวหิ พระอรหันต์ อาสเวหิคือเศษส่วนใด คือเศษ คือขั้น ๕ ใด ธาตุ ๔ และขั้น ๕ เศษส่วน เศษที่มีอยู่ แต่ตัวจิตไม่มี เพราะตัวจิตเป็นตัวอวิชชา ตัวจิตเป็นตัวภวาสวะ ตัวจิตเป็นตัวภพ ตัวจิตถึงไม่มี

กลัวแต่จะไม่มีสิ่งการสื่อเอานิพพานออกมาสื่อกับ โลกใจ ถึงบอกว่าต้องจิตเป็นนิพพาน
ความรู้สึกยังนิพพาน...ไม่ใช่

นิพพานเป็นพ้นจากสมมุติบัญญัติ เพียงแต่ครูบาอาจารย์ที่มีความรู้เทียบเคียง เปรียบเทียบ
ธรรมะเปรียบเทียบไป เปรียบเทียบจากผู้รู้จริง จะเป็นประโยชน์กับเรา เพราะอะไร เพราะโคนาฝูง
โคนาฝูงนะ จะเห็นโทษนะ

นางวิสาขาเป็นพระโสดาบัน ภิกษุปฏิบัติผิดปฏิบัติถูกยังพยายามจะให้ถูกต้อง เพราะอะไร
เพราะถ้าถูกต้องเข้ามาแล้ว มันจะจรโลงศาสนา ศาสนาจะมั่นคงใจ แล้วถ้ามันคงมาเพื่อใคร? ก็
มันคงมาเพื่ออนุชนรุ่นหลัง

พระกัสสปะเป็นพระอรหันต์ ถือธุดงค์ตลอดชีวิต องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถาม
พระกัสสปะ “เธอทำเพื่ออะไร กัสสปะเธอก็เป็นพระอรหันต์แล้ว”

“ข้าพเจ้าทำเพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้เป็นคติ จะได้เป็นตัวอย่าง จะได้เป็นแบบแผนที่มี
เครื่องดำเนิน”

ไม่ได้ทำเพื่อพระกัสสปะเลย เพราะพระกัสสปะเป็นพระอรหันต์แล้ว พระอรหันต์ จิตเป็น
นิพพานไปแล้ว จิตเป็น จิตเป็นธรรม ไม่ใช่กิเลสเป็นธรรม ไม่ใช่การสวมรอยเป็นธรรม ไม่ใช่
ความเห็นของเราเป็นธรรม ความเห็นมันเป็นการศึกษา มา แต่ความเป็นไป ความเป็นไปของจิต
มันเป็นของมัน มันวิวัฒนาการของมันขึ้นมา มันเห็น โสดาปัตติมรรค แล้วเป็น โสดาปัตติผล แล้ว
เห็นสภิกขคามมรรค แล้วเห็นสภิกขาคาผล แล้วถ้าคิด ถ้าออกไปก็เป็นอนาคามมรรค แล้วเป็นอนาคา
ผล แล้วขณะขึ้นอนาคามี มันยังมีเทคนิคของเขาที่จะทำลายชำระล้างขึ้นไป จนเข้าไปหาจิต ถ้าเข้า
ไปหาจิตแล้วเพิกตรงนั้น ถึงเป็นอาสาวัชญาณ

แล้วทำจิตนี้ อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิง สุติ เอวัง